

Regent's Park'ı dinliyorum gözlerim açık

Orhan Veli'nin şiirleri, duvarda asılı eski bir harita, Gloucester Terrace'ta samimi bir kahvaltı sofrasında başlayan sıcak bir günde Vaughan Williams ve Wagner'in müzikleri eşliğinde, Lohengrin'in kuğusuyla birlikte Regent's Park'ın çok bilinmeyen saklı hikâyeleri...

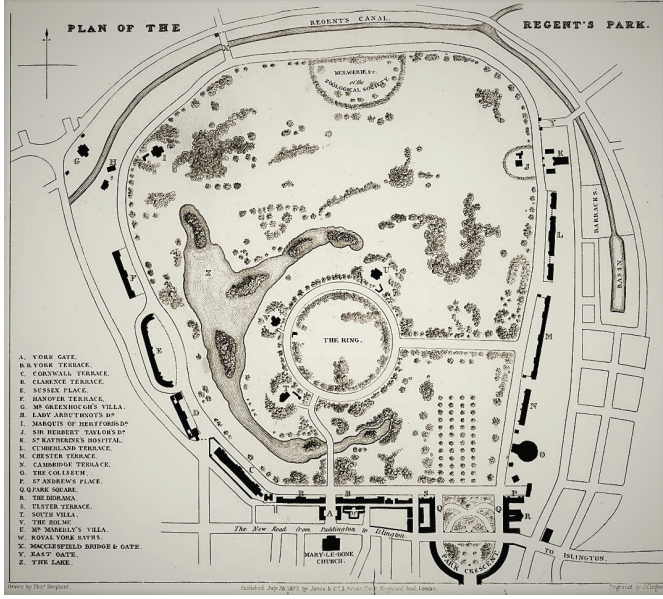
*"İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmayan çingırakları
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı."*

Paddington'daki St James's Kilisesi'nde Ruşen Güneş'in "Orhan Veli" konserini dinlerken o akşamki programda yer almayan, ama zihnimde bir konser boyu yankılanan şairin o meşhur *İstanbul'u Dinliyorum* şiirinden yukarıdaki dizelerinde olduğu üzere bir şehrin yaratıcı bir ruh üzerindeki etkilerinin, tıpkı yoğrulan bir hamura çıkan parmak izleri gibi donup kaldığını görmemek imkânsızdı.

*"Bilmezler yalnız yaşamayanlar,
Nasıl korku verir sessizlik insana;
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;
Nasıl koşar aynalara,
Bir cana hasret,
Bilmezler..."*

... diyordu Orhan Veli bir başka şiirinde. Belki de bu yüzden kendisi İstanbul'u dinlemişti gözleri kapalı; sucuların hiç durmayan çingıraklarına kulak vermişti. İnsanlarla kuramadığı iletişimi, yaşadığı şehrin seslerine kendi kelimeleriyle ses vererek, gün gelip de sucuların çingırakları sustuğu an, o sesleri duymaya hâlâ hasret kulaklara duyurmakta bulmuştu hayatının tesellisini. Mikrofonun pili bitmişti belki o konserde, yer yer kelimeler anlaşılamamıştı, ama Orhan Veli bize kendi iç sesimizin bestesiyle nasıl olsa ulaşmıştı, Paddington'daki o Gotik kilisede akşam güneşinin hâlâ parlak ışığının aydınlatığı vitraylardan renkli bir kaleydoskop havasında sızan *degrade* tonlar, giderek sönen bir

Regent's Park haritası, (T. H. Shepherd, 1827)

çiçek gibi alacakaranlığın gölgesinde tenlerden silinirken. Kim bilir Orhan Veli'nin dizeleri için o akşam susan kilisenin çanları burada 29 Mayıs 1884 günü evlenmiş olan Oscar Wilde ve Constance Lloyd'un nikahında ne kadar da büyük bir coşkuyla çalmış olmalıydı. Şimdi o aynı duvarlar;

*"Eskiler ahyorum,
Alıp yıldız yapıyorum,
Musiki ruhum gıdasıdır."*

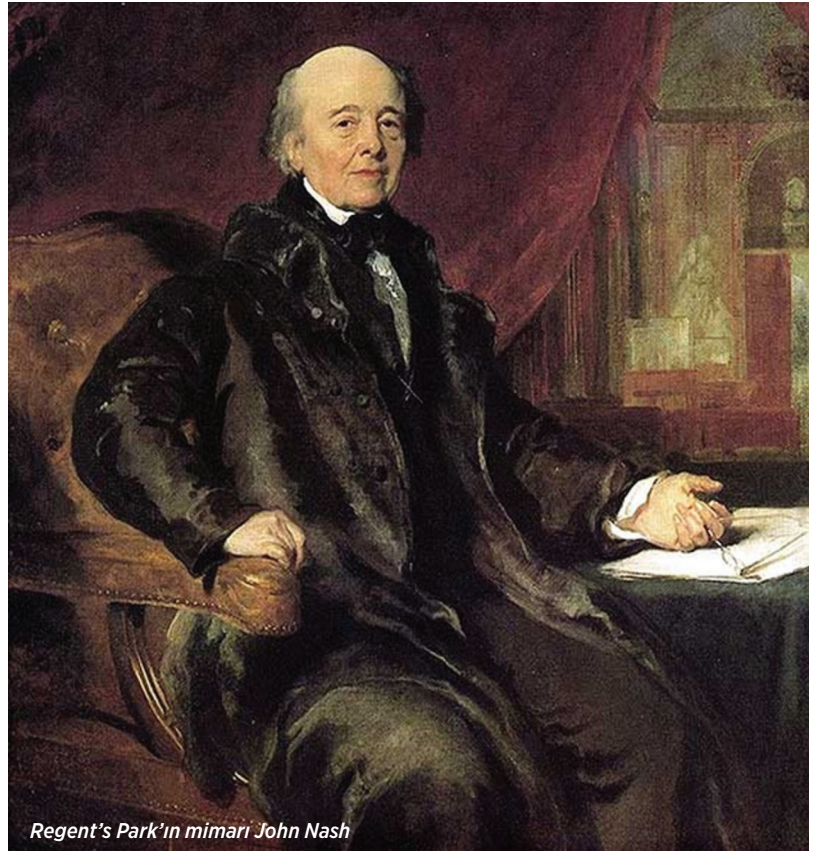
... diyen bir Türk şairinin dizelerine kulak veriyorlardı. İrlandalı şairin kendisi de zaten bunu çok iyi bilenlerden değil miydi? Zira birkaç sene sonrasında o da yıldızları aramayacak mıydı? Birisi bir kadeh şaraba ruhunun incisini atarken, diğeri

de bir şişe rakıda kendisini balık olarak görmek istemeyecek miydi ve garip bir tesadüfle aynı inisyailleri paylaşan bu çok farklı iki şair esasında bizlere, değişik kulvarlardan ve hissiyatlardan da olsa, ortak bir evrenin yıldızlarını işaret etmiyorlar mıydı: bir şehrin sokakları, hatıraları kendisini yalnız hisseden sanatçıya en iyi arkadaş değil miydi?

O akşam, konser sonrası, Regent's Park'taki evlerine misafir olduğum ve pek çok ev konserine kapılarını açmış olup, kurmuş olduğu Talent Unlimited Vakfı'yla da sayıları 170'e ulaşan genç müzisyenlere destek olmaya devam eden Canan Maxton'la da Orhan Veli, İstanbul ve geçmişi edebiyat ve hatıralarla yaşatmanın ne kadar önemli olduğu üzerine hoş bir sohbet yaptık. Mimar John Nash'ın planlarını çizmiş olduğu ve 1827'de inşa edilmiş olan bu tarihi evde ertesi sabah duvarda asılı duran Regent's Park haritasını incelerken Ralph Vaughan Williams'ın da bu mahallede son beş yılını geçirdiği benzer bir evde, 10 Hanover Terrace'ta, 1958'de vefat etmiş olduğunu hatırladım. Belki de Orhan Veli'den ilham bularak o gün Regent's Park'ı gözlerim açık dinlemeye ve gezmeye bir anda sabah kahvaltısında karar vermiştim. Yemyeşil ağaçların ve rengârenk çiçeklerin tıpkı bir gece evvel kilisedeki o vitrayın renklerini doğaya aksettirircesine güneşli bir sabah, bir tarih dersi verircesine, sıra sıra dizili, değişik kralların taçlı altın yıldız inisyaillerinin yer aldığı siyah dökme demirden sokak fenerlerini takip ederek Hanover Terrace'a doğru yürüyordum. Bir şehirden ziyade, içindeki göletlerle sanki kırlarda dolaşıyor gibiydim. 1538'de Kral VIII. Henry'nin burada avlanmaya başlaması üzerine giderek önem kazanan Londra'nın kuzey batısındaki Marylebone Parkı olarak bilinen 410 dönümlük bu yeşil alan o dönem kraliyet topraklarına katılmış, ardından bir süre tarıma açıldıysa da Oliver Cromwell devrinde Kral I. Charles idam edilip monarşi ilga edilince Londra'nın parsel parsel satılan diğer kraliyet parklarıyla birlikte elden çıkartılmıştı. Ancak 11 senelik bu kısa Cumhuriyet döneminin ardından 1660'da Kral II. Charles'la birlikte İngiltere monarşik düzene tekrar geri dönünce Marylebone Parkı da diğer parklarla

Geleceğin Kral IV. George'u Prens Regent olduğu yıllarda (Thomas Lawrence)

Regent's Park'ın mimarı John Nash

Kendisinden önce gelen pek çok ünlü besteci gibi Vaughan Williams da ne enteresan ki 9. Senfoni'siyle hayata gözlerini yummuştu.

Ursula ve Vaughan Williams Hanover Terrace'teki evlerinin önünde

Hanover Terrace'in duvarında Vaughan Williams'in anı plaketi

Günümüzdeki hâliyle Hanover Terrace (Fotoğraf: Emre Aracı)

Eski bir gravürde Hanover Terrace

birlikte tekrar kraliyet mülkü olmuştu. Kral III. George'un akli dengesini kaybettiği son dokuz yılda, 1811'den 1820'ye kadar Büyük Britanya tahtına babası namına vekalet eden ve İngilizcede kral naibi anlamına gelen 'Regent' unvanını taşıyan, Prens Regent'in direktifleri doğrultusunda mimar John Nash tarafından park yeniden tasarlanmaya başlayınca da burası Regent's Park adını alacaktı. Babasının vefatının ardından Prens Regent, Kral IV. George olarak tahta çıktığında da bu proje devam edecek, ancak parkı çevreleyen, Nash'ın planlarını çizdiği, anıtsal binalar farklı mimarlar tarafından tamamlanacak ve bugün de olduğu gibi kraliyetin toprak sahipliği saklı kalarak uzun süreli kira kontratlarıyla ikamete açılacaktı.

Taçlandırılmış, süslü demir kapılardan girip birbirinden bakımlı bahçeleri geçtikten sonra uzaktan eski bir malikâneyi seçer gibi hissetmiştim kendimi Hanover Terrace'in açık krem rengindeki Dorik üslupta bir Yunan tapınağı havasında duran heykelli ve sütunlu cephesi ağaç yapraklarının arasından ilk olarak karşımda belirdiğinde. Az önce kapısından çıktığım evden hiç farksız olmayan bir üslup ve simetri içerisinde dört katlı bitişik evler dizisi yekpare bir saray cephesini andırır bir şekilde bir araya getirilmişlerdi; belli ki John Nash burada

Kim bilir, belki de o pencereyi görebilmek için o sabah Regent's Park'ın bir ucundan diğerine uzun bir yürüyüş yapmış ve hiç de hayal kırıklığına uğramamıştım. O pencereleri ayakta tutmayı başaran besteci ve Morris dansçılarının olduğu kadar iki asırdır bu binaları bu hâliyle yaşatanlara ve aynı havayı bize solutanlara da teşekkür etmek lazımdı.

Regent's Park'ın kapılarından Clarence Gate

da dehasını göstermişti. Ralph Vaughan Williams ikinci eşi olan Ursula Wood'la 1953'te evlendikten kısa bir süre sonra Hanover Terrace'a taşınmıştı; o zaman 80 yaşında olan besteci 21 yıllık kira kontratını görünce bunu oldukça kısa bulmuştu. Ursula Vaughan Williams *Paradise Remembered* kitabında

o günleri hatırlarken "Regent's Park'taki 10 Hanover Terrace'ta mükemmel bir ev bulduk ... ama taşınmadan önce bombardımanın binaya vermiş olduğu zararın telafi edilmesi için yapılan restorasyonun bitmesini bekledik" diye yazmıştı. Nash'in bu tapınak havasındaki binaları da ne yazık ki II. Dünya Savaşı'nın ağır bombardımanında ciddi zarar görmüş ve hatta besteci buraya taşındıktan sonra dahi yıkılarak yerlerine modern binaların yapılması gündeme gelmişti. Vaughan Williams da ilerleyen yaşına ve ününe rağmen Regent's Park'ın bu tarihi yapılarını korumak için mücadele verenler arasında yer alacaktı. Nitekim 1956'da kapılarının önünde dans eden İngilizlerin folklorik Morris dansçıları da 10 Hanover

Terrace'ta ağırlananlar arasındaydı. Çiçekli hasır şapkalarıyla, bacaklarına bağlı zillerle dans eden bu Orta Çağ dansçılarının geçmişi bir söylentiye göre İspanya'da yaşayan Endülüs Emevileri'ne dayanıyordu ve Avrupa'ya da bu kanaldan yayılmıştı. Zaten 'Morris' kelimesi İngilizcede Emeviler'e

Fransa'ya postalanmış 18 Mayıs 1905 tarihli bir kartpostalda Regent's Park

Regent's Park'ta kuğuları besleyen çocuklar

Ursula Vaughan Williams, Vaughan Williams & Michael Kennedy, Cheltenham 1958

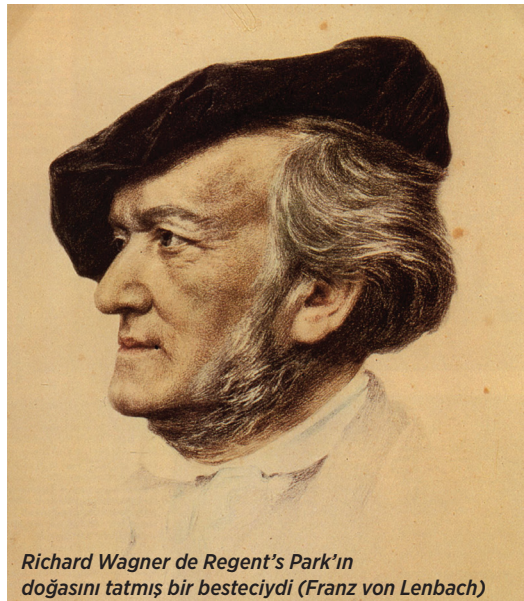
ve sonradan Müslüman Araplar'a da verilmiş olan 'Moor / Moorish' isminden türemiştir. Karşımdaki sütunlu yapıya bakarken bu dansçıları geleneksel kostümleri içerisinde kaldırımda dans ederken hayal etmek bile imkânsızdı. Orhan Veli'nin sucu çingırağına şimdi bir de bu dansçıların çingırak sesleri katılmıştı.

"Hanover Terrace'ta yaşamak büyük bir zevkti. Burası ön cephesi Regent's Park'ın Mayıs ağaçlarına, erken açan kestanelerine ve ötesindeki göle doğru bakan büyük ve güzel bir ev. Arkada, ev genişliğinde bir bahçe ve en ucunda eskiden ahırın bulunduğu ve at arabacısının oturduğu ev... Ralph'ın çalışma metodu hiç değişmedi ama başka işler için burada sanki daha çok zamanı var gibiydi. O ve sık sık ben de günlük yürüyüşlerimizi parkta yapıyorduk"; Ursula Vaughan Williams, aynı kitabında Hanover Terrace'ta geçen yılları böyle hatırlıyordu. Michael Kennedy ise *The Works of Ralph Vaughan Williams* adlı kitabında besteci için "Burada yaşlı ve genç pek çok dostla birlikte beş yıl süren, mutlu, yaratıcı ve altın bir hasat dönemi yaşadım" diye yazacaktı. Cephesinde English Heritage tarafından yerleştirilmiş yuvarlak mavi anı plaketine bakarken Ralph Vaughan Williams'ın 80'li yaşlarındaki verimliliğine böyle bir ortamda şaşırıyordu insan; zira 8. ve 9. senfoniler Regent's Park'ın kestane ağaçlarının pencerelerini okşadığı bu evde bestelenmişti. Kendisinden önce gelen pek çok ünlü besteci gibi Vaughan Williams da ne enteresan ki 9. Senfoni'siyle hayata gözlerini yummuştu. Bu son senfonisi de özünü İngiliz edebiyatı ve tabiatından alıyordu; Thomas Hardy'nin *Tess of the d'Urbervilles* romanı üzerine kurgulanan, ancak bu kurgusunu besteleniş sürecinde yitiren senfoni yine de skeçlerinde birinci bölümdeki *Wessex Prelüdü* ve ikinci bölümdeki *Tess* gibi başlıklarında Hardy'nin sanatıyla olan bu edebi bağı korumuştur. Ama belki de en önemlisi Regent's Park'ta yapılan o yürüyüşlerin ve bir şehrin kalbinde hayat bulabilmiş bu doğal güzelliğin böylesine unsurlara her zaman benliği açık olan bir bestecinin müziğinde ifade bulabilmiş olmasıydı.

Zira sanat olgusunun, kişinin hayata bakış açısını belirlemedeki

önemi Vaughan Williams için çok önemliydi; Swaffham İlkokulu, okul kulüplerinden bir tanesine onun adını vermeye karar verince besteci Hanover Terrace'tan öğrencilere okunmak üzere müdüre yazdığı 10 Haziran 1958 tarihli teşekkür mektubunda "Kulüplerinizin bir tanesinin adının benim adıma taşıyacağından mutluluk duyuyorum. Ben bir müzisyenim ve bütün sanatların ve özellikle müzik sanatının dolu bir hayat için gerekli olduğuna inanıyorum. Yaşamın idamesi için gereken pratik bilgiler tabii ki önemlidir ve ben eminim ki hayat geçimine dair her şey size okulunuzda en iyi şekilde öğretiliyordur. Ama hayatınızla ne yapacağınız konusunda size müzik sanatı yol gösterecektir. Gerçekleri bilmek önemlidir, ancak müzik size gerçeklerin ötesinde, ilimin gösteremeyeceği bir boyutta, her şeyin temelinde yatanları ötesindekileri görebilmemiz için sihirli bir pencere açar" diye yazmıştı. Kim bilir, belki de o pencereyi görebilmek için o sabah Regent's Park'ın bir ucundan diğerine uzun bir yürüyüş yapmış ve hiç de hayal kırıklığına uğramamışım. O pencereleri ayakta tutmayı başaran besteci ve Morris dansçılarına olduğu kadar iki asırdır bu binaları bu hâliyle yaşatanlara ve aynı havayı bize solutanlara da teşekkür etmek lazımdı.

Beklenmedik bir teşekkür de bu makaleyi kaleme alırken internette karşıma çıkmıştı: "Kadın programları, star yarışmalarının ve bütün medya iletişim acayıplıklarının hayatımızı işgalinden evvel, radyo tiyatrosu, yurttan sesler korusu, yazlık sinemalar ve mahalle arası maçların yapıldığı alanlar vardı. O zamanların şanslı ve zarif insanları, Bir Roman Bir Hikâye programını beklerlerdi heyecanla. Başta Rüştü Asyalı olmak üzere, sihirli sesleriyle dünya klasiklerini kulaklarımıza taşıyan ustalara ve Greensleeves müziğini eşsiz icrasıyla bu güzel romanlara katık ettiğimiz Vaughan Williams'ı da saygıyla yad ediyoruz" diye yazmıştı bir okur. Daha önce bir Andante makalemde de değindiğim gibi, yayını hâlâ devam eden *Bir Roman Bir Hikâye* programını ben de tesadüfen TRT Radyo 1'de dinlemiştim ve o programda

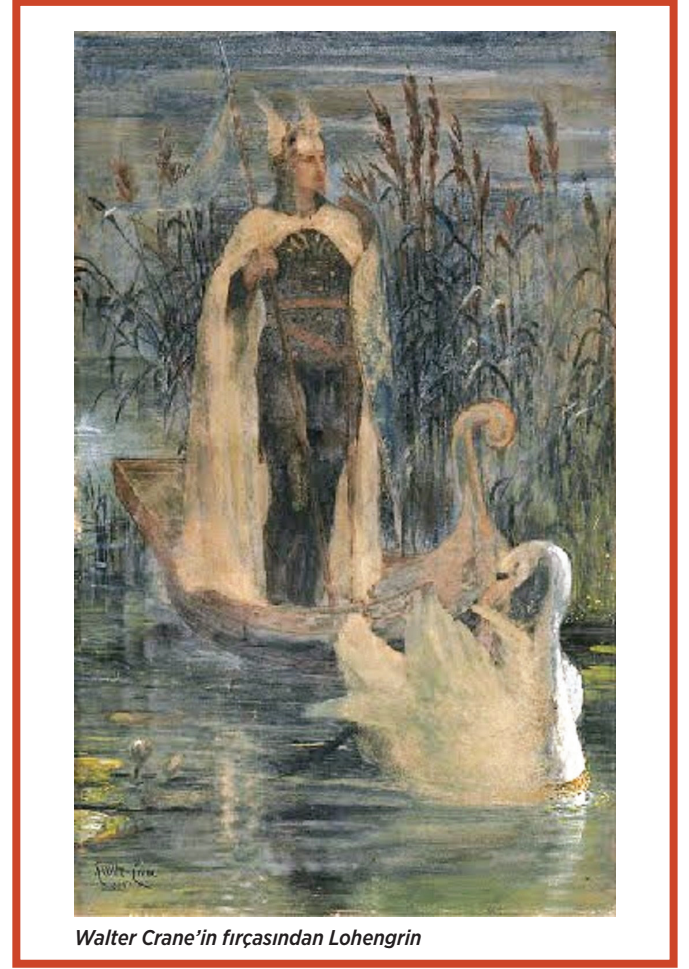
Richard Wagner de Regent's Park'ın doğasını tattığı bir besteci idi (Franz von Lenbach)

Abdülhak Şinasi Hisar'ın *Fahim Bey ve Biz*'i okunmadan önce kulağıma gelen *Greensleeves*'i duyduğumda doğrusu çok şaşırılmıştım. Ama bestecisine kulak verirsek, sanatın sınır tanımayan ve bizlere bilmediklerimizin ötesindekileri görebilmemiz için sihirli bir pencere açtığı ortamında, bu gibi tesadüflere şaşırılmamak gerekirdi esasında.

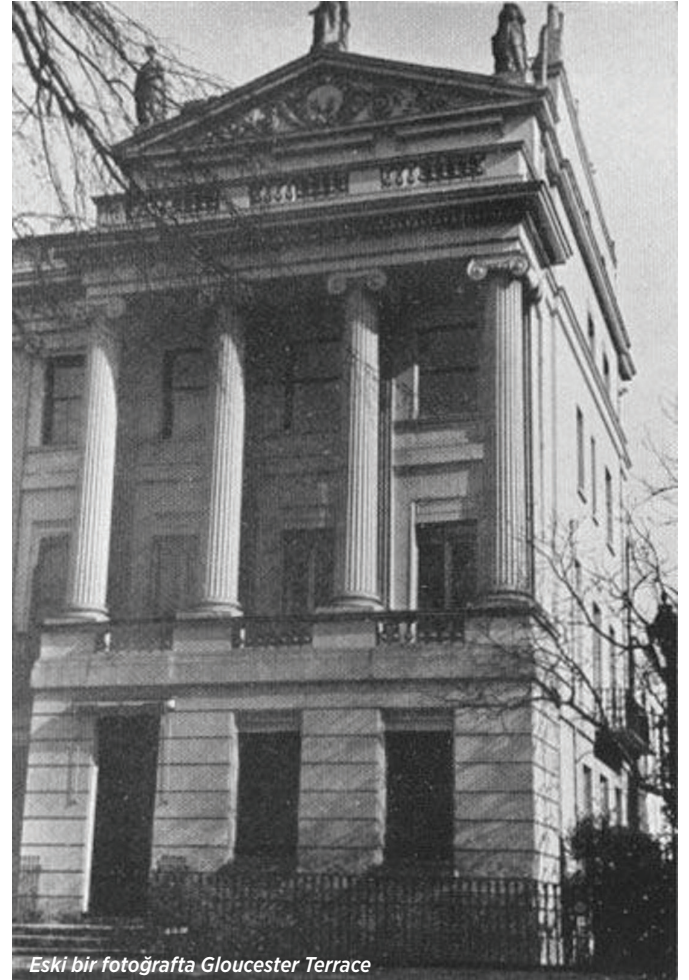
Regent's Park'ın huzurlu ağaçlarının ruhu sarmalayan çiçekli patika yollarına geri dönmüştüm; 18 Mayıs 1905'te buradan Fransa'ya yollanmış bir kartpostalda, hiç değişmemiş olan bu yolda üstü açık bir faytonda ellerinde şemsiyeleriyle iki hanım gezintiye çıkmışlardı. Bugün o faytonlar kaybolup, insan profilleri değişmiş de olsalar; tabiatın sunduğu dekor hiç değişmemişti, belki de teselli burada yatıyordu. Gerisi hayal gücüne kalıyordu. Londra'da yaşamış bir besteci olarak Vaughan Williams'ın hayat çizgisinin Regent's Park'tan geçmiş olması belki de çok doğaldı. Ama öyle bir besteci vardı ki Bavyera Alpler'ine kadar izini sürmüştüm ama onun da bu parkın havasını solumuş olduğunu hiç bilmiyordum: zira Richard Wagner de Regent's Park'ın doğasından nasibini alanlar arasındaydı. Sonradan Kraliyet Filarmoni Derneği adını alacak olan Londra Filarmoni Derneği'nin davetlisi olarak bir dizi konser idare etmek için ikinci defa İngiltere'nin başkentine 1855 Mart'ında gelen Wagner, Regent's Park'ın Portland Terrace'inde bir odaya yerleşmişti; *"Yaklaşan bahar mevsimiyle birlikte parkın o bölgesinde bulunan bakır rengindeki kayın ağaçlarının gölgelerinin düştüğü patika yollara yakınlığım göz önüne alındığında burada kalışımın çok faydalı olacağını düşünüyordum"* diye yazmıştı *Mein Leben*'de.

Ancak o sene beklenen bahar Londra'ya hiç gelmemiş; sis bir türlü parkın üzerinden kalkmamıştı. Bu arada tesadüfen o sırada Londra'da bulunan Hector Berlioz da Wagner'i Regent's Park'taki odasında ziyaret etmişti. Ancak Alman besteciye İngiliz başkentinde yakınlık göstererek yardımında bulunan ve seneler sonra *Wagner As I Knew Him* (Tanıdığım Wagner) adlı, içeriği bir hayli tartışma yaratacak, bir biyografiye de imza atan Ferdinand Praeger belki de Richard Wagner'ın Regent's Park'ta geçen günleri açısından kitabında yer alan en renkli tasvirleri tarihe mal edecekti: *"Wagner günlük yürüyüşlerini Regent's Park'ta yapardı. Parkın içine Hanover Kapısı'ndan girerdi. Her defasında oradaki suni gölün üzerindeki küçük köprünün üzerinde durup ördekleri beslerdi. Bu iş için yanında hep Fransız top ekmekleri getirirdi. Bu ekmekler her gün için önceden sipariş verilirdi. Burada Wagner'in sevgisini kazanmış olan bir kuğu da vardı. Asil bir kuştur ve maestro'nun söylediğine göre Lohengrin'in kaygını çekmeye çok uygundu. Dolup taşan çocuksu bir mutluluk içerisinde Wagner'in bu masum meşgaliyetini uzaktan izlemek unutulmayacak derecede etkileyici bir manzaraydı. Bu vahşi yaratığa olan gerçek sevgisi, yapmış olduğu sıkı gözlemlerle beraber pek çok anekdot ortaya çıkartırdı ki onun bu Regent's Park gezintileri yemek sonrasında hoş sohbetlere sıklıkla konu olurdu."*

Orhan Veli'nin şiirleri, duvarda asılı eski bir harita, Gloucester Terrace'ta samimi bir kahvaltı sofrasında başlayan sıcak bir günde Vaughan Williams'ın ve Wagner'in müziği eşliğinde, Lohengrin'in kuğusuyla birlikte Regent's Park'ın pek de bilinmeyen bu saklı hikâyeleriyle son bulmuştu. Vaughan Williams'ın mektubunun son cümlesini gerçekten de hiç unutmamak lazımdı: *"Sanat bizlere bilmediklerimizin ötesindekileri görebilmemiz için sihirli bir pencere açar"*; hafiften bir rüzgârın estiği, yaprakların ağaçlarda yavaş yavaş sallandığı Regent's Park'ı gözlerim açık dinlediğim o gün içimde hissettiğim gibi... 🌿

Walter Crane'in fırçasından Lohengrin

Eski bir fotoğrafta Gloucester Terrace

Emre Aracı'nın Andante'deki geçmiş yazılarının tamamına www.emrearaci.weebly.com adresinden ulaşabilirsiniz.